

Länstyrelsen
Gävleborg

Kulturmiljöenheten
Ingela Broström
Tel: 026-17 12 64
ingela.brostrom@x.lst.se

 Riksentikvarieämbetet
Ink. 2006 -01- 10
Dnr:

H002 (Jordbruk)
A022 (Gårdsgård)
A066 (Årbod)

BESLUT
2005-12-15
delgivningskvitto

L2040 1(2)
Dnr 432-6748-98

Beslut om byggnadsminnesförklaring av Nygårds, Ovansjö - Bro 3:7, Ovansjö socken, Sandvikens kommun

Beslut

Länstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen Nygårds, fastigheten Ovansjö-Bro 3:7, för byggnadsminne. Samtidigt meddelas skyddsbestämmelser enligt 3 kap 2 § KML (bilaga 1 och 2).

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog Christer Eirefelt, ordförande, Sven-Åke Thoresen, Marie-Louise Dangardt, Stefan Hedin, Jörgen Sjöstedt, Anders W Jonsson, Anne-Marie Eriksson, Lena Ödéén, Åke Berglund och Margareta B Kjellin.

I ärendets slutliga beredning deltog även länsrådet Gun Marie Pettersson, avdelningscheferna Olov Rydberg, Stig Hammarsten, Britt-Marie Edfelt och Mats Hindström, enhetschef Lena Landström samt antikvarie Ingela Broström, föredragande.

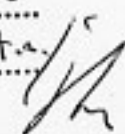
Bakgrund

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Nygårds har väckts den 31 augusti 1998 av . Förslag till skyddsbestämmelser har remitterats till berörda den 9 september 2005.

Fastighetens ägare . har skriftligen godkänt förslaget till byggnadsminnesförklaring den 12 september 2005. Bygg- och miljökontoret i Sandvikens kommun och Riksentikvarieämbetet har tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen.

Länstyrelsens motivering

Motiven för byggnadsminnesförklaringen redovisas i bilaga 1.

2006-01-10 beslut. Kmh
Kupia från Kfh = BM-reg. A.A.

Nygårds flyttades till sin nuvarande plats vid laga skiftet 1855. På den tiden ville man gärna ha gårdsplanen öppen åt söder för att fånga upp solljuset. I övrigt är gården kringbyggd på tre sidor, med de båda mangårdsbyggnaderna längst i söder och ekonomibyggnaderna i norr. Närmast det nya bostadshuset ligger vedbod, ladugård och stall, hopbyggda i vinkel med en stor loge. Bredvid den gamla mangårdsbyggnaden ligger ett par äldre hus, en vagnsbod och ett härbre, som flyttades med från den gamla gården.

Foto: Länsmuseet Gävleborg

Nygårds i Bro, Ovansjö-Bro 3:7, Ovansjö socken, Sandvikens kommun

SKYDDSBESTÄMMELSER

Skyddsbestämmelserna och skyddsområdet omfattar del av fastigheten Ovansjö-Bro enligt karta (bilaga 2).

Skyddsbestämmelserna gäller följande byggnader, numrerade enligt kartbilagan:

Vid hemgården: Äldre huvudbyggnad (1), yngre huvudbyggnad (2), ekonomibyggnad (3), härbre (4), vagnslider med liebod och källare (5), garagebyggnad (6), torvströlada (7), lada (8), smedja (9)

Vid fåboden: Bostuga (10), ladugård (11), vedbod (12), lada (13), skogsarbetarbostad (14), vedbod (15) och lada (16).

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas eller på annat sätt förändras till sin exteriör

2. För alla byggnader med undantag av 2, 6, 7, 14 och 15 gäller att ändring av byggnadens planlösning eller andra ingrepp i bärande stomme inte får ske.

3. För byggnaderna 1, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12 och 16 gäller att befintlig fast inredning inte får tas bort eller på annat sätt förändras. Exempel på sådan fast inredning är golv, vägghpaneler, tak, dörrar, lister, foder, väggfast möblering, trappor, eldstäder, båsineredning, fast utrustning avsedd för snickeri, smide samt förvaring av mat och redskap etc. I dessa byggnader får omålade ytor inte målas om eller ytbehandlas på annat sätt.

4. För byggnad 1 och 10 gäller dessutom att tapeter inte får tas bort, täckas över, målas över, ytbehandlas eller på annat sätt skadas. Målade ytor får inte målas om eller ytbehandlas på annat sätt.

5. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhåll skall ske i samråd med länsstyrelsen och utföras med sådana material och metoder att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

6. Skyddsområdet omfattar två delområden, ett vid hemgården (A) och ett vid fäboden (B) enligt kartbilaga. Inom dessa båda områden får ytterligare byggnader inte uppföras. Marken inom skyddsområdet skall skötas och underhållas enligt den skötselplan som upprättats för gården.

Om särskilda skäl finns får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring i strid med skyddsbestämmelserna.

Alla rummen i den gamla mangårdsbyggnaden är bevarade i orört skick. Även möbler, tavlor och textilier finns kvar. Salen i övre våningen inreddes på 1890-talet med tapeter från Norge och färgstämda snickerier.

MOTIVERING

Nygårds är en gårdsanläggning med synnerligen stort kulturhistoriskt värde. Eftersom gården har förblivit oskiftad och dess ägare har varit mycket noggranna och varsamma med underhållet av byggnader, redskap och inventarier berättar den på ett tydligt sätt om äldre tider på en jordbruksfastighet. Markerna har dock förändrats eftersom driften lades ned i slutet av 1960-talet, framför allt genom igenväxning då de inte har hävdats som i äldre tid.

Gårdsanläggningen med dess marker är en bevarad miljö, från huvudgård till fåbod och skogsarbetarbostad. Miljön åskådliggör genom de enskilda byggnaderna, anläggningarna och markerna hur en gård såg ut och fungerade i äldre tid.

Byggnaderna har underhållits på ett varsamt sätt. Den ditflyttade bebyggelsen från 1855 bär framför allt spår från 1700- och 1800-talen. Övrig bebyggelse bär spår från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. För de flesta av byggnaderna innebär det att såväl interiör som exteriör är välbevarade. Garagebyggnaden, f d rian, är den byggnad som förändrats mest och därmed förlorat sin ursprungliga funktion. Två byggnader har rivits: en lada vid Skränksmuren när inägan planterades igen med skog och en lada vid den större åkern vid hemgården. Sammantaget berättar byggnaderna om traditionell byggnadsteknik och byggnadssätt.

Bebyggelsens ålder och förändringar berättar om gårdens utveckling som jordbruksfastighet.

Till stor del är redskap, inventarier, föremål och möbler bevarade. Dessa bidrar ytterligare till att belysa gårdens historia och skapa autenticitet till miljön.

Anläggningens värden kan beskrivas med följande kulturhistoriska kriterier:

Gården har viktiga *dokumentvärden*, som till exempel:

- Byggnadshistoriskt värde, vilket framför allt utgörs av gårdens ålder, ålderdomlighet och att den varsamt har underhållits.
- Byggnadsteknikhistoriskt värde, vilket visar hur man byggde i äldre tid.
- Patina. Här finns äldre nötta och använda ytor och byggnadsdetaljer som förmedlar kunskap om liv och leverne.
- Samhällshistoriskt och socialhistoriskt värde. Gården åskådliggör hur en självägande bonde med familj bodde och brukade anläggningen.

Gården ger också *upplevelsevärden*, som till exempel:

- Gårdens placering på en höjd ger ett dominerande och miljöskapande värde.
- De nötta och använda ytorna i byggnaderna ger inte enbart ett dokumentvärde över arbete och levnad. Det ger också en ålderdomlig karaktär.
- Gården har också ett kontinuitetsvärde, då den har bebotts och brukats av flera generationer.

Anläggningen är representativ för länet. Den uppvisar kvalitet i sitt hantverksmässiga utförande. Den ger en autentisk bild av en gårdsanläggning från äldre tid och har en pedagogisk tydlighet avseende byggnadens funktion och konstruktion.

(Text: Lena Boox, Läns museet Gävleborg)

Till Nygårds hör också en välbevarad fäbod som ligger sju kilometer från hemgården. Här pågick fäboddriften fram till 1968, då korna såldes. Fäboden är typisk för Gästrikland med en ensamliggande, tämligen stor bostuga. Till vänster i bilden ser man ladugården.

Foto: Länsmuseet Gävleborg

HISTORIK

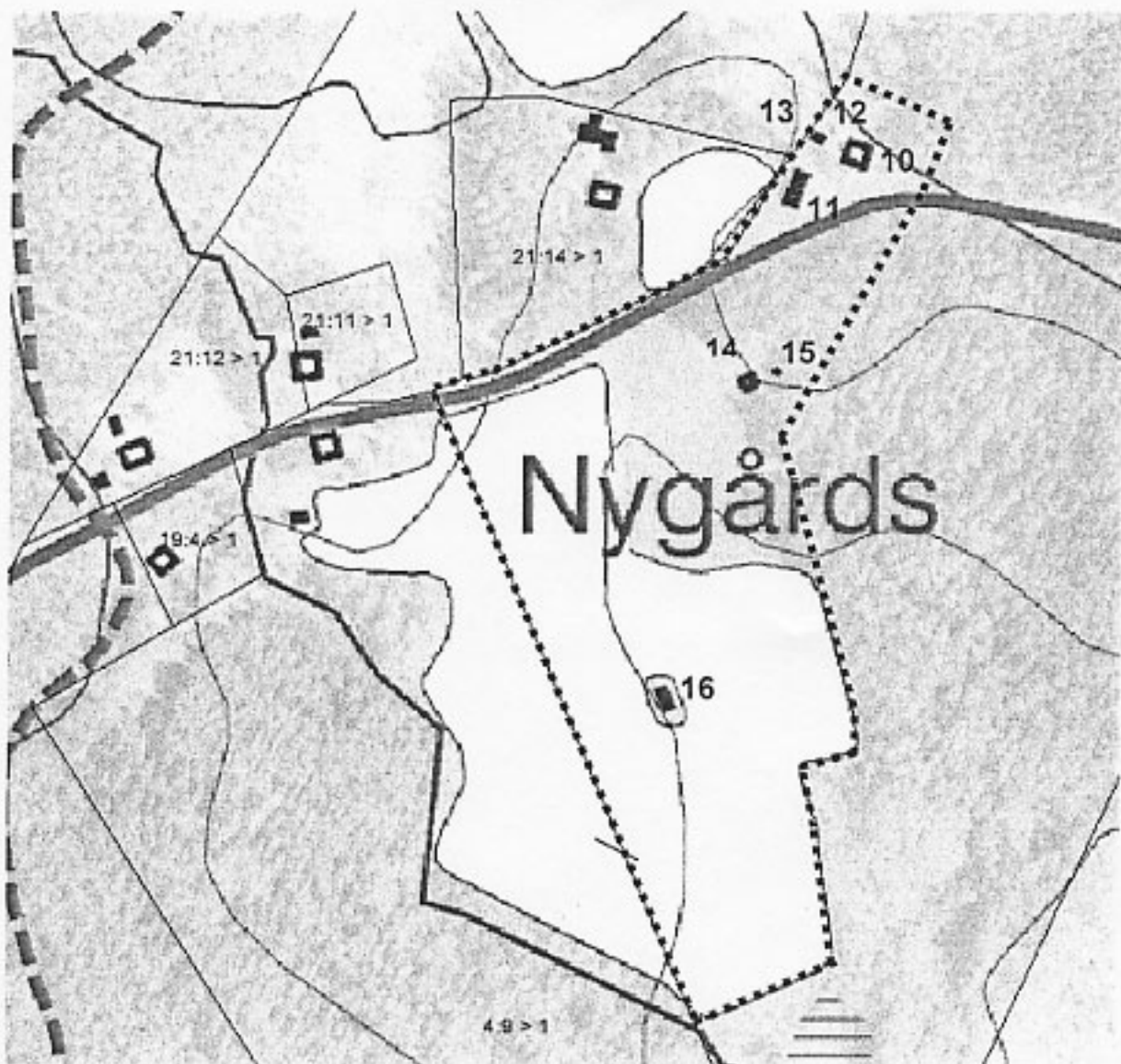
Nygårds har funnits i samma släkt sedan 1779. I samband med att laga skiftet genomfördes i Bro by omkring 1855 flyttades gården ut från själva bykärnan till sin nuvarande plats. Gården ligger därför några hundra meter nordväst om det äldre bycentrat. Troligen härrör gårdsnamnet från utflyttningen och den nya etableringen. De var dock inte nya byggnader som uppfördes utan de gamla plockades ned och flyttades till platsen.

I dag är tre av de flyttade byggnaderna bevarade från den tiden: det äldre bostadshuset, timmerhärbret och vagnslidret. Förutom själva gården flyttades också fäboden. Före laga skiftet var gårdens fäbod förlagd till Hosjön och därefter flyttades den till nuvarande plats vid Brobygge fäbodar.

Jord- och skogsbruket har varit den viktigaste inkomstkällan och försörjt de boende på gården. Fram till 1968 fanns mjölkkor på gården. Åkermarken är numera utarrenderad. Intill huvudbyggnaden fanns tidigare trädgårdsland och frukt- och bärodlingar. Alla redskap, föremål och inventarier har lämnats kvar vid arvsskiftet. Det är därmed möjligt att få en god bild av livet och verksamheten på gården. Gårdens ägare har präglats av noggrannhet och sparsamhet, därför har såväl byggnader som föremål underhållits. Redskap och föremål har samma förvaring och placering sedan lång tid tillbaka.

(Text: Lena Boox, Länsmuseet Gävleborg)

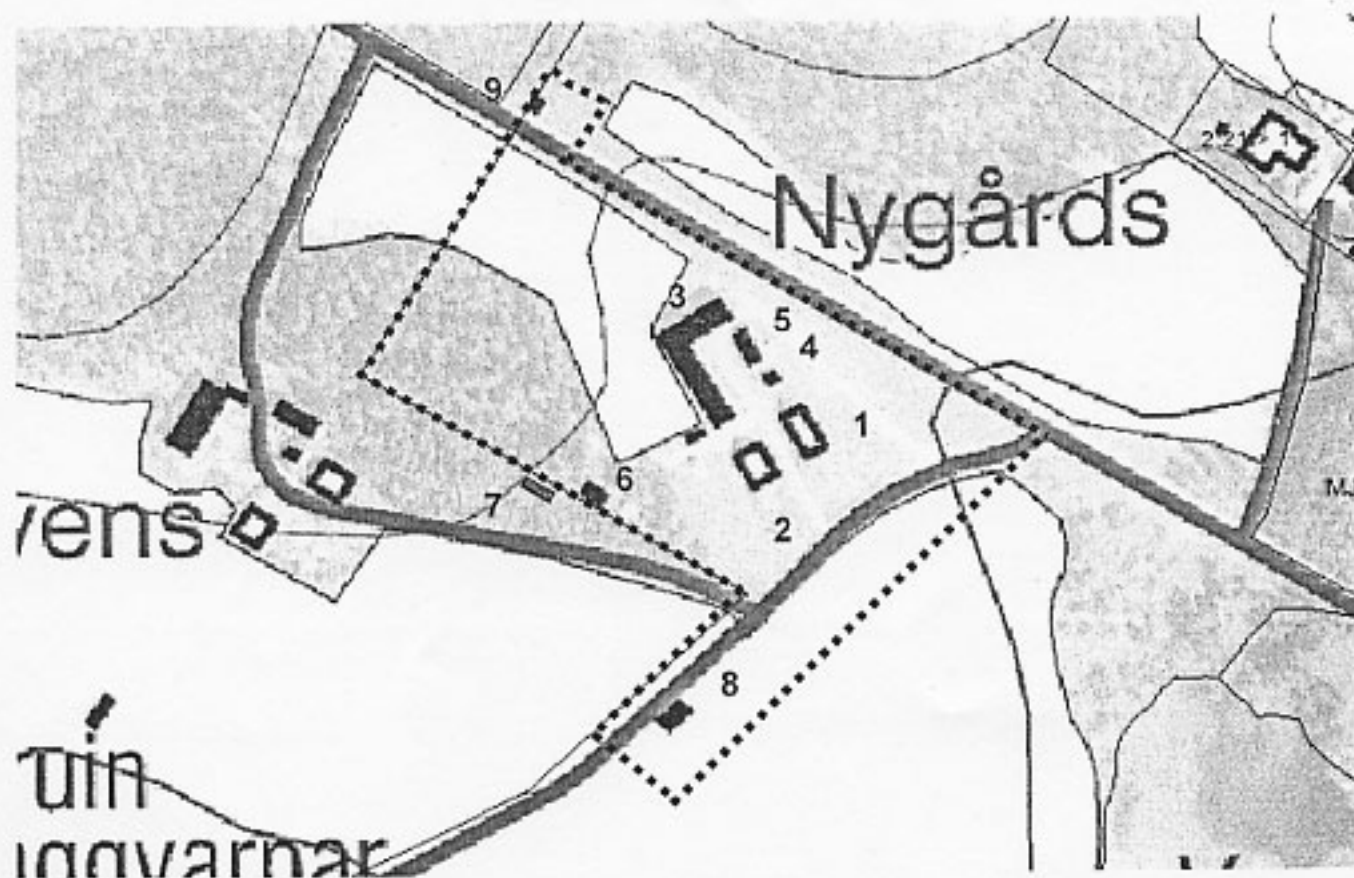
Område B Fäboden

..... Skyddsområde

- 10 Bostuga
- 11 Ladugård
- 12 Vedbod
- 13 Lada
- 14 Skogsarbetarbostad
- 15 Vedbod
- 16 Lada

Område A Hemgården

..... Skyddsområde

- 1 Äldre huvudbyggnad
- 2 Yngre huvudbyggnad
- 3 Ekonomibyggnad
- 4 Härbre
- 5 Vagnslider med liebod och källare
- 6 Garagebyggnad
- 7 Torvströlada
- 8 Lada
- 9 Smedja